

Borgerens retssikkerhed – taler vi om det samme?

Er borgerens retssikkerhed i fare og hvilke rettigheder er der egentlig tale om? Borgerens retssikkerhed bliver flittigt omtalt og diskuteret i den socialfaglige, politiske såvel som i den generelle offentlige debat. Alle er enige om, at borgernes retssikkerhed skal efterleves, men hvilke rettigheder er det egentlig, der refereres til? Fra flere sider ytres bekymring for, hvorvidt retssikkerheden er i fare i en tid med begrænsede ressourcer, stramme budgetter og heraf øget fokus på økonomien i sagsbehandlingen. Men er retssikkerhed ensbetydende med, at myndighed skal indfri borgers ønsker? Og kan retssikkerheden være overholdt, hvis myndighed træffer afgørelse om at ophøre borgers hjælp?

For at kunne besvare disse spørgsmål er det afgørende at fastslå, hvordan retssikkerhed skal defineres, herunder hvilke konkrete rettigheder borgeren har og hvordan disse sikres i praksis.

Tidligere ombudsmand Lars Nordskov Nielsen definerer retssikkerhed på følgende vis:

”Retssikkerhed er det forhold, at borgerne får de ydelser, de har krav på efter lovgivningen mens borgerne ikke pålægges andre pligter end dem, der efter lovgivningen er hjemmel til at pålægge dem”.

Center For Videndeling fortolker ud fra ombudsmandens definition, at retssikkerhed er det forhold, at borgeren får den ydelse borgeren efter loven har ret til og at sagsbehandlingsreglerne overholdes.

Eller omvendt når sagsbehandlingsreglerne overholdes, er der grundlag for at afgørelsen indholdsmæssigt er i overensstemmelse med lovgivningen og borgeren får den ydelse borgeren efter loven er berettiget til.

Er retssikkerhed ensbetydende med, at borger skal have bevilget den hjælp, som borger ønsker?

Det korte svar er nej. Ofte bliver borgerens perspektiv samt ønsker belyst og inddraget i beslutningsgrundlaget og ud fra det tilrettelægges sagsbehandlingen. Retssikkerhed er ikke ensbetydende med, at borger nødvendigvis har krav på at få bevilget den hjælp, som borger ønsker. Borgeren skal have den ydelse, borgeren har ret til og det er ikke altid det samme som, det borgeren søger. Hvad ydelsen så koster handler ikke om borgerens retssikkerhed. Det er et anliggende mellem kommune og leverandør, som tager udgangspunkt i borgerens dokumenterede behov. Her har kommunen jf. [servicelovens § 1 stk. 3](#) en forpligtelse til at føre en ansvarlig økonomi.

”... Hjælpen efter denne lov bygger på den enkeltes ansvar for sig selv og sin familie og på den enkeltes ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte. Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn”.

Kompetenceløft ▪ Retssikkerhed ▪ Ansvarlig økonomi

Retssikkerhed opdeles traditionelt i materiel- og processuel retssikkerhed

Materiel retssikkerhed omhandler indholdet i retsreglerne. Myndighedens afgørelse skal være i overensstemmelse med loven. Afgørelsen skal svare til indholdet i loven og være truffet på et sagligt grundlag ud fra grundlæggende retsprincipper som f.eks.:

- proportionalitetsprincippet som betyder, at myndigheden skal anvende det middel/den metode, som er mindst indgribende for at opnå det ønskede formål
- lighedsgrundsætning hvilket vil sige, at sager der er ens skal behandles ens. Det er alene saglige grunde som f.eks. forskel ved borgerens behov, der bevirker at sagerne får et forskelligt udfald.
- skøn under regel betyder, at skønsmæssige afgørelser ikke må erstattes af interne regler

Processuel retssikkerhed omhandler måden, sagen behandles på fra ansøgning til afgørelse.

Den processuelle retssikkerhed sikres ved forskellige sagsbehandlingsregler, som f.eks. forvaltningslovens bestemmelser om partshøring og aktindsigt, retssikkerhedslovens regler om borgerinddragelse og oplysning om sagsbehandlingstider.

Sagsbehandlingsreglerne medvirker til, at der træffes afgørelser, der indholdsmæssigt er i overensstemmelse med lovgivningen. Manglende overholdelse af sagsbehandlingsreglerne er en hyppig årsag til Ankestyrelsens hjemvisning af klagesager, hvilket fremgår af JUSTITIA's aktuelle analyse "Regelkompleksitet på det sociale område". Her konstateres det, at afgørelser om støtte efter den socialretlige lovgivning ofte er behæftet med fejl, herunder også alvorlige fejl og mangler som kan føre til omgørelse, når afgørelserne påklages til Ankestyrelsen. Alene i 2018 var omgørelsesprocenten på klagesager behandlet efter Serviceloven, på 36 procent af de behandlede sager (JUSTITIA, 2020).

Serviceloven, som er den næststørste hovedlov på det sociale område, består af 257 love. Herudover skal man som myndighedsrådgiver forholde sig til en række administrative forskrifter, som omfatter bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger, skrivelser samt meddelelser. Myndighedsrådgiveren står dermed dagligt overfor at skulle navigere i en anseelig regelkompleks praksis. Det har stor betydning for den enkelte borgers retssikkerhed men også kommunens forudsætninger for at forvalte både fagligt og økonomisk ansvarligt.

Regelkompleks sagsbehandling kræver struktureret metodetilgang

For at sikre en lovmedholdelig sagsbehandlingsproces, altså sikring af den processuelle del af retssikkerheden, har man politisk gennem tiden, bl.a. indført både lovbundne og ikke lovbundne metoder såsom:

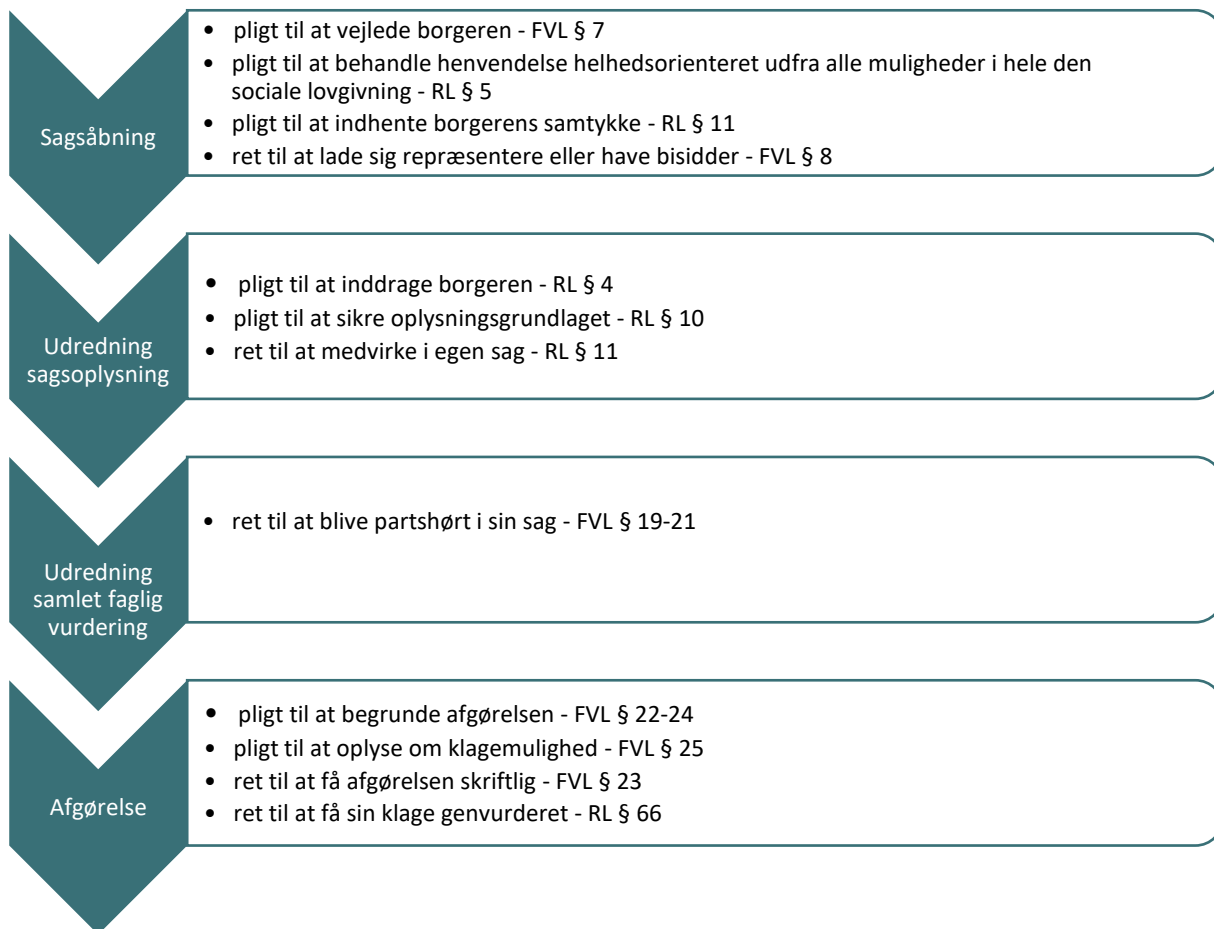
- børnefaglige undersøgelse - § 50 undersøgelse
- rehabiliteringsplan – tidligere ressourceprofil
- funktionsevnevurdering
- voksenedretningsmetoden (VUM)

Kompetenceløft ▪ Retssikkerhed ▪ Ansvarlig økonomi

På det specialiserede voksenområde er der i høj grad tale om kompenserende ydelser til borgere med funktionsnedsættelse. Grundlag for bevilling af disse ydelser sker på baggrund af sagsudredning, hvor borgerens konkrete og individuelle behov belyses ud fra en række tematikker, som skal danne afsæt for en helhedsorienteret vurdering af borgers samlede behov. På den baggrund udfærdiges en samlet faglig vurdering, som danner fundament for begrundet afgørelse.

Voksenudredningsmetoden, som er udviklet af Social- og Indenrigsministeriet og KL, bidrager til at styrke den processuelle retssikkerhed. Nedenfor ses hvordan kommunens forpligtelser og borgerens rettigheder med centrale paragraffer fra Forvaltningsloven (FVL) og Retssikkerhedsloven (RL) indgår i metoden frem til bestilling af indsats.

Voksenudredningsmetoden

Kommunen har ansvaret for at sikre borgerens retssikkerhed. Det skal ikke forveksles med, at borgeren altid har ret til dét, borgeren søger eller selv mener at have behov for. Det betyder, at borgeren på baggrund af en grundig sagsbehandling f.eks. ved anvendelsen af Voksenudredningsmetoden, får den ydelse loven giver mulighed for at bevilge, hverken mere eller mindre.

Kontakt Center For Videndeling, hvis du vil høre mere om kompetenceløft til myndighedsrådgivere med afsæt i Voksenudredningsmetoden.

Kompetenceløft ▪ Retssikkerhed ▪ Ansvarlig økonomi